

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1938 kl. 11 f. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 12, har herr *Holmbäck* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning angående de yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. *Motionen.*

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till den med här ifrågasvarande motion likalydande, inom riksdagens första kammare väckta motionen nr 8.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från medicinalstyrelsen, som — med vitsordande av riktigheten av de i motionen lämnade uppgifterna — varmt tillstyrkt bifall till den i motionen gjorda framställningen. Utskottet har vidare berett Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund tillfälle att inkomma med yttranden. Vid sistnämnda yttrande fanns fogat ett uttalande från Sveriges yngre läkares förening. De sålunda inhämtade yttrandena återfinnas såsom bilagor härvid (A—D). *Yttranden.*

För egen del får utskottet anföra följande:

I likhet med motionären kan utskottet vitsorda den synnerligen stora betydelsen av det arbete, som inom sjukhusen utföres av de där anställda yngre läkarna under ofta ogynnsamma och prövande yttre förhållanden. Särskilt torde bostäderna ofta lämna mycket övrigt att önska, beroende på att de avpassats för ändamålet vid en tid, då underläkarna i regel innehade sina befattningar under en kortare tid än nu och mera sällan hade egna familjer. Även om vid några sjukhusanläggningar skälig hänsyn vid bostädernas planering och placering tagits till de ändrade förhållanden, under vilka sjukhusunderläkarna numera i regel fullgöra sitt arbete, återstår helt visst i landet många sjukhusvårdsinrättningar, som ingalunda hålla måttet. De kontanta löneförmånerna växla, såsom av den inkomna utredningen från Svenska landstingsförbundet framgår, högst betydligt. Vissa sjukvårdsinrättningars

Utskottet.

speciella karaktär och belägenhet giva i regel föga tillfälle till extra inkomster. Biinkomsterna vid sidan av den kontanta lönen, torde för övrigt i allmänhet uppgå till så jämförelsevis blygsamma belopp, att de ej kunna sägas i nämnvärd grad påverka vederbörandes levnadsstandard. Gemensamt för alla dessa befattningar, såväl kommunala som statliga, är emellertid att de endast med svårighet, om än alls, bereda de yngre sjukhusläkarna tillfälle att förränta och ännu mera sällan amortera de studieskulder, vari veterligen en avsevärd del av kåren häftar. Även arbetsförhållandena i övrigt synas böra underkastas granskning. Om ock vid många sjukvårdsinrättningar förhållandena ur motionärens synpunkt ej giva fog för allvarligare erinringar, (utskottet vill i detta sammanhang särskilt erinra hurusom månget landsting vidtagit omfattande förbättringsåtgärder i olika avseenden) anser utskottet, att en eventuell utredning bör för vinnande av likformighet och rättvisa omfatta alla slags sjukvårdsinrättningar.

Utskottet anser med stöd av det ovan anförda och med beaktande av de avgivna yttrandena en utredning i motionens syfte beträffande samtliga landets sjukvårdsinrättningar av behovet påkallad samt hemställer därför,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om verkställande av utredning angående de yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden samt att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 18 mars 1938.

På utskottets vägnar:

GUSTAF NILSSON.

Närvarande: herrar Nilsson i Kristinehamn, Persson i Norrby, Silfwerbrand,* Lindholm, Kyling,* fru Alvéén, herrar Nilson i Eskilstuna,* Näsström,* Hansson i Hönö och Bäckman.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bil. A.

Till Riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Sedan svenska stadsförbundet beretts tillfälle att till Utskottet inkomma med yttrande över en inom första kammaren väckt motion nr 8 av herrar Undén och Linder om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och anställningsförhållanden, får förbundets styrelse härmed anföra följande.

Den fråga, som i motionen beröres, har även bland sjukhusens huvudmän på sistone tilldragit sig rätt stor uppmärksamhet. Vid senaste ordinarie möte med svenska landstingsförbundet i november 1936 kom en överläggning rörande sjukhuspersonalens arbetstidsförhållanden i stor utsträckning att röra sig om förbättrade tjänstgöringstider och bostadsförhållanden för underläkarna och det betonades från olika håll vikten av en förbättrad ställning för dessa läkare i nämnda hänseenden. Även vid årsmötet med Svenska sjukhusföreningen år 1937 framhölls under diskussion om sjukhuspersonalens bostadsförhållanden starkt de otillfredsställande villkor, under vilka de yngre sjukhusläkarna tjänstgöra såväl beträffande arbetstid som bostad. Trots de krav arbetstidsregleringen ställt på sjukhusens personalbostäder har man icke heller i de utom landsting stående städerna ställt sig oförstående gentemot kraven på bättre underläkarbostäder. Så föreslog under fjolåret en lasaretsbyggnadskommitté i Norrköping, att underläkarbostäderna skulle planeras för tre i stället för som förut två rum, medförande en kostnadsökning av 74 000 kronor, ett förslag som godkändes av stadsfullmäktige i slutet av förra året. Mindre uppmärksamhet torde hittills däremot ägnats ifrågasvarande läkares lönefrågor.

Inom städernas sjukhusförvaltningar torde man vara ense med motionärerna därom, att underläkarna utföra ett nödvändigt, högt kvalificerat och ytterst betungande arbete och att skäligt hänsynstagande därtill bör ske vid fastställandet av läkarnas villkor i ena och andra avseendet. Mot att denna fråga upptages till utredning synes någon invändning från städernas sida rent principiellt icke vara att göra.

Då man torde få förutsätta, att stadsförbundets styrelse i sinom tid blir i tillfälle att avge yttrande över resultatet av en eventuell utredning, synes styrelsen sakna anledning att nu gå närmare in på frågan. I ett avseende torde ett påpekande dock vara på sin plats. En orsak till de yngre läkarnas brydsamma belägenhet torde vara, att underläkartjänstgöringen tidigare betraktats såsom ingående i utbildningen och att ersättningen av detta skäl ansetts kunna fastställas till låga belopp. En förskjutning har sedermera säkerligen inträtt i detta förhållande. Om läkarna numera böra beredas en förmånligare ställning, torde den gamla synpunkten dock icke kunna fränkännas allt värde, om den än behöver i de olika fallen justeras. De yngre läkarnas utbildning förutsätter alltså sjukhustjänstgöring. Men den på sjukhusen lämnade vården kräver också i allt större utsträckning dessa läkares arbete. När det gäller det ekonomiska ansvaret för en högre standard än den nuvarande, torde tjänstgöringens karaktär av utbildning eller verklig anställning därför böra tillmätas avgörande betydelse. Den medicinska undervisningen är det icke kommunernas sak att svara för. Där tjänstgöringen är av huvudsakligen utbildnings natur, må det anses rimligt, att sjukhusets

huvudman, såsom en ersättning på samma gång för det arbete, som kommer sjukhuset tillgodo, genom beviljande av vissa förmåner underlättar för vederbörande läkare att fullgöra sin utbildning. Större krav torde få ställas på sjukhusförvaltningen i fråga om tjänster av verklig anställnings natur. Med den utveckling, som lasarettsväsendet under de senaste åren nått, ha lasarettsläkartjänster av det senare slaget inrättats i allt större omfattning. Redan nu torde dessa till antalet överväga de rena utbildningstjänsterna. Det synes önskvärt, att denna synpunkt i görligaste mån beaktas vid en kommande utredning.

Stockholm den 8 mars 1938.

För Svenska stadsförbundets styrelse:

JOHAN-OLOV JOHANSSON.

Dess ordförande.

/ Henning Karlson.

Bil. B.

Till Riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom remiss den 28 januari har Utskottet berett Svenska Landstingsförbundet tillfälle avgiva yttrande över motion nr II: 12 om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Med anledning härav har förbundets styrelse äran anföra följande.

Sjukhustjänstgöring ingår numera som en integrerande del i läkarutbildningen. Sålunda fordras för behörighet till civila läkarebefattningar viss tjänstgöring som underordnad läkare vid sjukvårdsinrättning. Då konkurrensen om sagda befattningar varit stor, ha läkarna för att meritera sig tjänstgjort relativt lång tid som underläkare. Det har sålunda icke varit ovanligt med en 8—10-årig underläkartid, innan befordran till exempelvis provinsialläkare kunnat erhållas och befordran till lasarettsläkare har i regel kunnat vinnas först efter ytterligare tjänstgöring som underläkare. Tidigare voro förhållandena långt gynnsammare. Tiden som underordnad läkare var då avsevärt kortare.

För att så många läkare som möjligt skola kunna erhålla sjukhusutbildning samt för att denna skall bliva så mångsidig som möjligt har tiden för de särskilda underläkarförordnandena gjorts relativt kort. Enligt bestämmelserna i sjukhuslagens 13 § andra stycket tillsättes sålunda underläkare av medicinalstyrelsen genom förordnande på viss tid, som ej utan Konungens medgivande må överstiga tre år i sänder. Att dessa korta underläkarförordnanden i vissa fall varit till olägenhet för sjukhusen, har styrelsen påvisat i en underdånig framställning den 23 oktober föregående år, och i motioner till årets riksdag (nr I: 107 och II: 198) har viss ändring av sagda bestämmelse påyrkats syftande till längre förste underläkarförordnanden.

Det är helt naturligt, att underläkartidens rätt prononcerade karaktär av utbildningstid måste återverka på de med sagda befattningar förenade löne- och anställningsvillkoren. På den tiden, då endast ett fåtal års tjänstgöring

som underläkare erfordrades för befordran till ordinarie befattning, voro tydligen ur läkarnas synpunkt mindre olägenheter förenade med det praktiserade systemet än nu, när underläkartiden omfattar ett 10-tal år av deras bästa tid. Icke oväsentliga förbättringar hava emellertid vidtagits i underläkarnas ställning under senare år på flertalet håll, även om man nog kan konstatera, att dessa förbättringar icke överallt hållit jämna steg med den förändrade situationen.

Vad först angår avlöningsförhållandena har styrelsen gjort en sammanställning angående underläkarnas löner enligt 1938 års stater vid landstingens lasarett och sanatorier. Av denna sammanställning, vilken härjämte närslutes — Bilaga 1 — framgår, att förste underläkarnas kontanta löner i allmänhet uppgå till c:a 5 000 à 6 000 kronor och andra underläkarnas till c:a 3 000 à 4 000 kronor, vartill kommer för förste underläkare fri familjebostad och för andra underläkare fri bostad samt fri kost. Därtill komma vissa extra inkomster för utskrivande av intyg, deltagande i den öppna mottagningen å sjukhusen etc. En sammanlagd inkomst om c:a 10 000 kronor för förste underläkare och om 6 000 à 7 000 kronor för andra underläkare torde icke vara ovanlig.

Beträffande underläkarnas bostadsförhållanden bestämmes i sjukhusstadgans 27 § endast, att åt underläkare bör beredas bostad inom lasarettet samt att, om bostad tillhandahålles där eller i lasarettets omedelbara grannskap, underläkaren är pliktig begagna sig därav. I proposition till 1928 års riksdag framhöll chefen för socialdepartementet, att han, ehuru han till fullo be-
hjärtade kravet på ökat antal familjebostäder för lasarettens underläkarna, dock icke ansett sig kunna föreslå något åläggande härutinnan för landsting och kommuner, och att han ej heller med hänsyn till sjukvårdens intresse kunnat förorda ett eftergivande av underläkarnas skyldighet att bebo anvisad bostad.

Tidigare voro underläkarna i regel ogifta, och följaktligen voro underläkarbostäderna vid sjukhusen i regel avsedda för ogifta. I samma mån som underläkartiden i enlighet med vad ovan anförts förlängts, har emellertid antalet gifta underläkare högst avsevärt ökat, så att detta, enligt en uppgift i pressen, för närvarande skulle utgöra mellan 80—90 % av samtliga. Familjebostäder hava av naturliga skäl icke med ens kunnat beredas samtliga gifta underläkare. Tendensen går emellertid mot att allt flera av underläkarna beredas familjebostäder. En medverkande omständighet härtill har varit, att medicinalstyrelsen vid meddelande av tillstånd att inrätta nya underläkarbefattningar plågar framhålla önskvärdheten, att innehavarna av dessa beredas familjebostad. Enligt under senare år av en del landsting antagna bostadsbestämmelser för underläkare tillhandahålles förste underläkare bostad om 3 à 4 rum och kök, samt andra underläkare om 2 à 3 rum och kök, i samtliga fall med moderna bekvämligheter. Man torde sålunda kunna utgå från, att landstingen komma att lösa underläkarnas bostadsfråga på ett tillfredsställande sätt, även om det helt naturligt kan dröja någon tid, innan man över hela landet hunnit genomföra den planerade förbättringen av dessa läkares bostadsstandard.

Även underläkarnas arbetsförhållanden beröras i motionen. För var och en, som är närmare förtrogen med arbetet å sjukhusen, står det klart, att på underläkaren vilar ett stort och ansvarsfyllt arbete, och det torde endast råda en mening om det kunniga och plikttrogna sätt, på vilket underläkarna i allmänhet fullgjort sina åligganden. Att arbetsbördan mången gång varit

tung och arbetsdagen måst utsträckas långt utöver de åtta timmar, som annars gäller som normal arbetstid, är ställt utom allt tvivel. Men även i detta avseende ha förbättringar gjorts. Erinras må, att underläkarantalet vid våra lasarett under de sista 20 åren mer än fyrdubblats, medan platserna ökats med c:a 50 % och antalet intagna blivit c:a $2\frac{1}{2}$ gånger större. Det antal underläkare, som nu finnes å sjukhusen, står i överensstämmelse med en av lasarettsläkarföreningen år 1932 föreslagen och av medicinalstyrelsen sedermera godtagen beräkningsgrund. Emellertid har det visat sig, att denna beräkningsgrund — med hänsyn till den utomordentligt kraftiga utveckling sjukhusvården undergått — numera blivit föråldrad, och förslag till ny dylik torde komma att framläggas, som medför en betydlig utökning av underläkarantalet. Möjligheterna att mera rationellt ordna underläkarnas arbetsförhållanden komma därmed att ökas, och en avlastning av deras arbetsbörda att ske. Även här gäller sålunda, att man beaktat det behov av reformer, som föreligger och är beredd att successivt genomföra desamma.

Av vad ovan anförts torde framgå, att underläkarnas löne-, bostads- och arbetsvillkor äro föremål för sjukhusägarnas uppmärksamhet och att åtgärder till en förbättring av tidigare rådande förhållanden planerats och på många håll även genomförts. Under sådana omständigheter synes det icke erforderligt, att genom statens försorg utredning härutinnan vidtages och eventuellt reglerande bestämmelser införas. Emellertid har, med hänsyn till att läkarnas social-hygieniska uppgifter under senare år väsentligt utökats, i motioner till årets riksdag påyrkats utredning om reformering av hela läkarutbildningen. Skulle en dylik utredning komma till stånd, har styrelsen intet att erinra mot att frågan om läkarnas sjukhustjänstgöring, som ju utgör en betydelsefull del av läkarutbildningen, därvid upptages till prövning.

Stockholm den 2 mars 1938.

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

ANDERS RÅSTOCK.

/Ivar Dahlgren.

Bil. C.

Till Riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Genom skrivelse den 11 februari 1938 har Sveriges Läkarförbund beretts tillfälle avgiva yttrande över av hrr Undén och Linder väckt motion om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Sveriges Läkarförbunds Centralstyrelse, nedan kallad C. S., får i anledning härav anföra följande.

C. S. hälsar med största tillfredsställelse det värdefulla initiativ, som här tagits, och vill sålunda på det livligaste tillstyrka, att nämnda utredning måtte komma till stånd.

Det är ett påtagligt faktum, att å många sjukhustjänster underläkarna er-hålla långt ifrån skälig ersättning för sitt högt kvalificerade arbete. Därtill kommer, att sjukhusunderläkarna ej sällan ha en orimligt tung arbetsbörda,

trots ett stort med deras verksamhet förenat ansvar, och sakna trygghet beträffande anställningsförhållandena. Vidare är i flertalet fall bostadens standard för låg, och endast i undantagsfall har familjebostad inrättats.

En grundlig utredning av alla härmed sammanhängande frågor är därför trängande, och det förefaller självfallet och angeläget, att statsmakterna själva föranstalta om densamma. Det får nämligen anses som ett viktigt samhällsintresse, att de unga läkarna, till båtad för hela landets läkarvård, i största möjliga utsträckning begagna sig av möjligheten till den värdefulla erfarenhet, som vinnes genom anställning under äldre kollegers ledning, innan de ägna sig åt fullt självständig verksamhet som läkare. Men för att detta skall kunna bli genomförligt, är det oundgängligt, att de därvid beredas sådana villkor, att ökad skuldsättning kan undvikas, skuld amortering påbörjas och familjebildningen underlättas.

Slutligen får C. S. framhålla som ett önskemål och för utredningens syfte välbetänkt, att Sveriges Läkarförbund och genom detta dess underavdelning Sveriges yngre läkares förening bli representerade i den tilltänkta utredningen.

Yttrande från Sveriges yngre läkares förening bifogas.

Stockholm den 19 mars 1938.

För Sveriges Läkarförbunds Centralstyrelse

ERNST SAHLGREN.

| J. P. Edwardson.

Bil. D.

Till Sveriges Läkarförbunds Centralstyrelse.

Sedan V. U. i C. S. för Sveriges Läkarförbund berett styrelsen för Sveriges yngre läkares förening tillfälle att avgiva yttrande över från riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott remitterad, av herr Holmbäck väckt motion om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden, får styrelsen härmed anföra följande.

Styrelsen hälsar med största tillfredsställelse det värdefulla initiativ, som äntligen tagits, och vill på det livligaste tillstyrka, att nämnda utredning måtte komma till stånd. Det kan nämligen icke förnekas, att huvudmännen för vissa sjukhus icke aktat för rov att utnyttja de rådande konjunkturerna till att i sin tjänst taga läkare utan att bereda dessa tillstymmelse till skälig ersättning för sitt högt kvalificerade arbete.

Det skall här vitsordas, att de flesta yngre sjukhusläkares arbetsbörda är orimligt tung, deras ställning utsatt och osäker, deras bostadsförhållanden ej sällan ovärdiga, ohygieniska och stundom smittofarliga, deras trygghet för egen och familjens försörjning obefintlig, samt deras framtidsmöjligheter i högsta grad ovissa.

En grundlig och allsidig utredning av alla härmed sammanhängande frågor är trängande och det förefaller självfallet och högst angeläget, att statsmakterna själva föranstalta densamma. Det får väl nämligen trots allt anses

vara ett viktigt samhällsintresse, att läkarna, till båtнад för landets sjukvård, i viss utsträckning begagna sig av den möjlighet till förvärvande av värdefull erfarenhet, som vinnes genom anställning vid sjukhus. För att detta rimligtvis i fortsättningen skall kunna bliva genomförbart, torde det bliva oundgängligt, att de yngre läkarna beredas sådana villkor, att ökad skuldsättning kan undvikas, skuld amortering påbörjas och familjebildning ej försvåras.

Slutligen får styrelsen anhålla att få betona lämpligheten av att C. S. framhåller nödvändigheten av att de yngre sjukhusläkarna direkt representeras i den blivande utredningskommittén.

Stockholm den 15 mars 1938.

För Sveriges yngre läkares förening

DAG KNUTSON.

/Peter Roushöi.